

JETI OBSTAJA, LE POISKATI GA JE TREBA

Snežni človek, skrivnostno bitje, ki je včasih zbujalo radovednost in strah ter v enaki meri burilo domišljijo znanstvenikov in ustvarjalcev stripov, je izgubil privlačnost, če sodimo po seminarju v začetku lanskega novembra v Moskvi, ki je pritegnil le nekaj deset strokovnjakov.

Na seminarju v moskovskem Darwinovem muzeju so se zbrali biologi in antropologi, ki se jim je pridružila peščica gorečnejšev, da bi ob ponovnem gledanju trideset let starega filma in s kresanjem mnenj končno dognali, ali snežni človek res obstaja. Dokumentarni film, ki ga je posnel Američan **Roger Paterson**, je po mnenju nekaterih nesporen dokaz, da snežni človek ni plod domišljije. Film prikazuje ogromno žensko postavo, ki teče skozi gozd. Ko so ga prvič predstavili, je povzročil senzacijo. Zgodbe o čudnih, človeku podob-

nih bitjih, ki tavajo po zasneženih gorah, se niso zdele več popolnoma neverjetne.

200 DO 300 KILOGRAMOV TEŽKA BITJA

Bitje, ki ga v Himalaji imenujejo jeti, v Severni Ameriki pa bigfoot ali sasquatch, je znano samo po domnevnih sledovih in pripovedovanju ljudi, ki so ga po naključju videli. Ti ga opisujejo kot ogromno kosmato bitje, visoko okrog 240 centimetrov.

Nepreverjena pričevanja so pomagala ustvarjati trden mit o nenavadnem bitju z zasneženih višav, ki velja včasih za nevarno, napadalno pošast, včasih pa za osamljeno, nerazumljeno napako narave. Ta pričevanja so spodbudila tudi nekaj ekspedicij, ki so se odpravile iskat resnico. Leta 1960 se je za snežnim človekom podal celo znameniti novozelandski alpinist in raziskovalec sir **Edmund Hillary**.

Raziskave o jetiju, ki so se začele v Rusiji leta 1958, so od samega začetka odvisne od financiranja, to pa od splošnega zanimanja, ki zadnje čase vidno blede, kakor so ugotavljali udeleženci moskovskega seminarja. Zbrali so se z vseh koncev Ukrajine in Rusije. Stroške za vožnjo in bivanje so si morali plačati sami.

»Ameriški strokovnjaki, ki sem jih povabil, niso mogli priti, ker niso našli sponzorja, ki bi jim kril stroške,« je potožil biolog iz St. Petersburga **Valentin Sapunov**. »Kljub več kot tisoč pričevanjem očitvidcev, zbranih samo v bivši Sovjetski zvezi, mediji in celo mladi znanstveniki ne verjamejo več, da jeti obstaja,« je povedal profesor Sapunov, avtor knjige »Razmišljanja o odvrtnem snežnem človeku,« ki je izšla leta 1996.

Po pripovedih očitvidcev in po nekaterih sledovih, na primer odtisih stopal, iztrebkih in kosmihih dlake, je mogoče sklepati, da gre za bitje, težko od 200 do 300 kilogramov. Bitja, ki živijo severneje, so bolj obilna kot tista, ki prebivajo južneje. Brejost samic naj bi trajala enajst mesecev.

V PAST UJETI SNEŽNI ČLOVEK

Vedno znova se pojavljajo ljudje, ki so doživeli srečanje z jetijem. Seminarja se je udeležil tudi **Leonid Erčov**, delavec iz ladjedelnice v Murmasku na ruskem severu. Zbranim strokovnjakom in vsem drugim je pripovedoval o šestnajstih najstnikih iz vasi Lovozero 200 kilometrov jugovzhodno od Murmanska, ki so avgusta leta 1988 deset dni zapored videvali jetija. Fantje so se prestrašili grozečega vedenja neznanega bitja, zato so na pomoč poklicali lovce. Trije člani zelene bratovščine so prišli s kamero, toda ko so zagledali ogromno bitje, so se tako prestrašili, da so rajši hitro zagrabili za puške, vendar so bili prepočasni — jeti jim je izpred oči izginil v gozdu.

Analize dlake in iztrebkov so pokazale, da gre za bitje, ki nikakor ni človek, ampak neznana rastlinojeda žival. Udeleženci seminarja so se strinjali s tem, da so

Nočni vzpon

MIRE STEINBUCH

*Tja, kjer ni več cest,
kjer so le prostranosti gora,
kjer se misli osvobode,
me vodi klic sveta.
Vedno bližje in
vedno večje so zvezde.
Njihov mrzli sij
hladi mi potno čelo.
Izza oblakov begajočih
se srebrna luč razlije,
prostor in čas obsije
z nezemeljsko svetlobo
in lajša mi korak,
ki zamolkel v travi,
na melišču zazveni.*

*Podoba, že tisočkrat ponovljeno,
vedno gledamo kot prvo,
zaradi nas narejeno.
Naša pot je le steza
na neskončni Poti.
Smo le bežni potniki,
ujetniki svojega bivanja,
kratkega kot utrinki zvezd.
Ko bomo le še prah
na tej neskončni Poti,
bodo noči še vedno čarobne
in planine še vedno svobodne,
kot so bile,
še preden smo stopili na svojo Pot.*

možnosti za ugotavljanje resnice o jetiju omejene zaradi pomanjkanja denarja, potrebnega za raziskave.

Zgodovinar **Igor Burcevič** je zbranim pokazal lobanjo bitja, ki je po njegovem mnenju potomec udomačene snežne ženske in abhazijskega moškega. Našli so jo v petdesetih letih na območju blizu črnomskega mesta Očamčira v Abhaziji, pokrajini v Gruziji, ki si prizadeva za neodvisnost. »Seveda je videti kot lobanja navadnega človeka, toda strokovnjaki so opozorili, da ima neobičajno krepke kosti na vratu,« je razlagal Burcevič, vendar Sapunova ni prepričal: po njegovem je Burcevičev dokaz neverodostojen in z ničemer ne prispeva k resničnim poskusom raziskati pojav snežnega človeka.

Leta 1989 je nekaj ljudi iz mesta Saratov ob Volgi trdilo, da so ujeli v past strašnega snežnega človeka, vendar pa nobenega strokovnjaka ni mikalo, da bi se na lastne oči prepričal, ali je to res. »Vsi so se izgovarjali, da to ne sodi v njihovo področje,« je dejal Sapunov.

POMEMBNEJŠI PROBLEMI OD JETIJA

V sovjetskih časih je veljalo uradno mnenje, da jeti ne obstaja, kajti prepričani komunisti so avtomatično zavračali vsak nerazložljiv pojav. **Nikita Hruščov**, ki je bil na čelu Sovjetske zveze v petdesetih letih, se je zapisal v zgodovino kot edini poglavar Kremlja, ki je za iskanje jetija odredil milijone rubljev. Iz tega denarja so financirali odprave v gore centralne Azije, kjer so našli nešteto sledov.

Z njegovim odhodom z oblasti je interes javnosti počasi ugašal. Ponovno je oživel šele po dvajsetih letih v času perestrojke, ko je Sovjetsko zvezo vodil njen zadnji voditelj **Mihail Gorbačov**. Komunizem je propadel, nastali so številni problemi, povezani z izgradnjo demokracije in tržnega gospodarstva. »Rusija ima pomembnejše naloge, kot je iskanje jetija,« je potožil Sapunov.

odmevi

Nekaj vmes – Uradni dopis št. 840-01/42-97

Pred mnogimi leti je igral v kinematografski film z izvirnim naslovom »Nešto između«. Izhodišče za filmsko zgodbo je bil političen sistem, ki se je izoblikoval v zadnjem obdobju prejšnje države, gledano skozi oči tuje novinarke.

Sistem, ki naj bi od obeh svetovnih pobral tisto, kar mu je ustrezalo in je bil zato »nekaj vmes«. Enako smo se počutili ob branju dopisa Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ki so ga prejeli vsi alpinistični kolektivi in je namenjen vsem, ki se na ozemlju Republike Slovenije ukvarjajo z alpinizmom in drugim športno-rekreativnim dejavnostmi. Po dveh v dopisu omenjenih zakonih »morajo fizične ali pravne osebe, ki namenoma ali iz velike malomarnosti povzročijo nesrečo, kriti celotne stroške reševalne akcije«. To pomeni, da so minili časi, ko so bile vse reševalne akcije zastoj, niso pa še prišli časi, ko bo treba vsako akcijo tudi plačati. O izstavljanju računov za posamezne akcije zaradi malomarnosti smo v zadnjem letu nekajkrat brali v dnevnem časopisju.

Stvar je bila videti dokaj resna, dokler nisem v Nedelu (5. 10. 1997)

prebral, da sta bila res izstavljeni dva računa, ki pa po vsej verjetnosti ne bosta nikoli plačana. Zakaj ne?

V zakonu bi se ustavil pri besedi »malomarnost« (ali je ta majhna ali velika, je zelo subjektivno in na koncu čisto vseeno, vsaka ima lahko za posledico kakšno nesrečo). Pustimo pijančke in nezveste moše pri miru, kajti s to besedo se znamo tudi alpinisti večkrat srečati. Smo malomarni, ko uporabljamo za dostop do stene in sestop superge, ko plezamo v triglavski steni s plezalniki, se navezujemo samo v sedežni del plezalnega pasu? Je malomaren vrhunski alpinisti, ki gre v težkih razmerah v hribe, kar mu predstavlja trening za še težje vzpone, je to alpinist, član GRS, ki gre kljub neugodni vremenski napovedi v hribe, kajti nekoč bo morda reševal tudi v težkih vremenskih razmerah? Velikokrat se v gorah soočamo z odločitvami, ki se nam zdijo takrat, v dani situaciji, najbolj primerne, a ko jih doma, v naslonjaču, iz varne razdalje še enkrat presojujemo, večkrat ugotovimo, da smo ravnali napačno. Malomarno torej?

Pa ne mislim nikogar zagovarjati. Če je danes treba že skoraj vse plačati, naj se plača tudi reševalne akcije, ampak vse. Vendar šele takrat, ko bo zaživel predzadnji stavek v dopisu: »V primeru, da so fizične ali pravne osebe zavarovane,

omenjene stroške krije zavarovalnica v skladu s svojimi pogoji.«

Za reševanje v tujih gorah smo alpinisti ustanovili sklad, ki se je takrat še imenoval »solidarnostni« in v katerega smo vplačali vsi registrirani alpinisti ne glede na to, ali so šli plezat v tujino ali ne. Pozneje so sklad začeli uporabljati (in vplačevati vanj, seveda) tudi ostali planinci, ampak le tisti, ki so se podajali v tuja gorstva.

Ravno ta sklad je prenekateremu, ki se je ponesrečil, krepko pomagal ublažiti šok ob prejemu računa za reševanje. Kljub zavarovanju v tem skladu se je veliko alpinistov v tujini še dodatno zavarovalo za primer nesreče.

Pri nas pa zaenkrat te možnosti še nimamo. Kdaj bo to možno in kakšne spremembe bo to potegnilo za seboj — vprašanje, če kdo ve. Čudi me, zakaj zavarovalnice (pa toliko jih imamo!) ne zagrabijo te priložnosti. Se bojijo prevelikega tveganja? Morda imajo prav, kajti kdo pa se bo sploh zavaroval! Vsak bo le upal, da se njegova (bog ne daj) nesreča ne bo uvrstila med tiste iz »malomarnosti«.

Prav te dni, ko sem se odločil pisati o tem, sem izvedel, da je dobil eden od najbolj perspektivnih slovenskih alpinistov zasoljen račun za helikoptersko reševanje. Pri plezanju se mu je namreč zlomila dereza in edino pravilno je ocenil, da bi bilo